

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ,
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

**ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ
ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ 2021**

Γνωστικό Αντικείμενο: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ημερομηνία εξέτασης: Παρασκευή, 26 Νοεμβρίου 2021

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

Ο Οδηγός Διόρθωσης αποτελείται από δεκατρείς (13) σελίδες

8. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία των τριών στηλών συνδυάζοντας το κάθε ποιητικό είδος με τον ορισμό του και με το ενδεικτικό ποίημα (π.χ. 6 – στ – vi).

(μονάδες 15)

ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΙΔΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ	ΠΟΙΗΜΑ
1. λιανοτράγουδο	α. ποίημα που αποτελείται από δεκατέσσερις (14) στίχους και παραδοσιακά έχει έντεκα (11) συλλαβές ανά στίχο και τέσσερις (4) στροφές	i. Α. Κάλβος, «Ο Φιλόπατρις»
2. σονέτο	β. ποίημα στο οποίο οι λέξεις τοποθετούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργείται ένα σχήμα που να απεικονίζει το νόημα του ποιήματος	ii. Γ. Ρίτσος, «Κουβέντα μ' ένα λουλούδι»
3. καλλίγραμμα	γ. είδος της λυρικής ποίησης με υμνητικό ή εγκωμιαστικό χαρακτήρα και υψηλό ύφος	iii. Λ. Μαβίλης, «Ελιά»
4. ωδή	δ. ολιγόστιχο λυρικό ή σατιρικό ποίημα με ρίζες στην αρχαιότητα και πυκνό στη διατύπωση νόημα	iv. Κ. Σκόκος, «Εις φρικαλέαν τραγουδίστρια»
5. επίγραμμα	ε. δίστιχο, συνήθως αυτοσχέδιο τραγούδι της δημοτικής παράδοσης, αλλά και της επώνυμης παραγωγής, που το περιεχόμενό του ποικίλλει	v. Γκ. Απολλιναίρ, «Το λαβωμένο περιστέρι και το συντριβάνι»

Απάντηση:

- 1 – ε – ii
 2 – α – iii
 3 – β – v
 4 – γ – i
 5 – δ – iv

(5 X 3 = 15 μονάδες)

9. Από τα στοιχεία του πλαισίου που ακολουθεί να επιλέξετε αυτά που συμπληρώνουν σωστά τα κενά στις παρακάτω προτάσεις. Να γράψετε την αρίθμηση κάθε πρότασης και δίπλα τον σωστό όρο (περισσεύουν τρία [3] στοιχεία).

(μονάδες 15)

αναδρομή, πρόληψη, επιτάχυνση, *in medias res*, αναχρονία, επιβράδυνση, παύση, επαναληπτική (θαμιστική) αφήγηση

α. Η συνοπτική αφήγηση μιας σειράς γεγονότων ή η παράλειψη γεγονότων ορίζεται ως

- β. Το πάγωμα του χρόνου της δράσης κατά την περιγραφή προσώπων, πραγμάτων ή καταστάσεων ορίζεται ως
- γ. Η εκ των προτέρων αφήγηση ενός μελλοντικού γεγονότος ορίζεται ως
- δ. Η αφηγηρία της αφήγησης όταν δεν συμπίπτει με το ξεκίνημα της ιστορίας αλλά αρχίζει από ένα κρίσιμο σημείο της ορίζεται ως
- ε. Κάθε ασυμφωνία ανάμεσα στη χρονική τάξη της ιστορίας και της αφήγησης ορίζεται ως

Απάντηση:

- α. επιτάχυνση
β. παύση
γ. πρόληψη
δ. in medias res
ε. αναχρονία

(5 X 3 = 15 μονάδες)

10. Παρατίθενται τα ακόλουθα ποιήματα:

<p>Κ. Παλαμάς, «Πατρίδες»</p> <p>Σαν των Φαιάκων το καράβ' η Φαντασία χωρίς να τη βοηθάν πανιά και λαμνοκόπτοι κυλάει· κι είναι στα βάθη της ψυχής μου τόποι πανάρχαιοι κι ασάλευτοι σαν την Ασία,</p> <p>πεντάγνωμοι κι απόκοτοι σαν την Ευρώπη, σα μαύρη γη Αφρική με σφίγγ' η απελπισία, κρατώ μίαν άγρια μέσα μου Πολυνησία, και πάντα ένα Κολόμβο παίρνω το κατόπι.</p> <p>Και τα τεράστια της ζωής και τα λιοπύρια των τροπικών τα γνώρισα και με των πόλων τυλίχτηκα τα σάβανα, και χίλια μύρια</p> <p>ταξίδια εμπρός μου ξάνοιζαν τον κόσμο ολό. Και τ' είμαι; Χόρτο ριζωμένο σ' ένα σβώλο απάνου, που ξεφεύγει κι απ' τα κλαδευτήρια.</p>	<p>Γ. Βαρβέρης, «Το ημερολόγιο»</p> <p>Όμως εντός του λυπόταν ο κύριος Φογκ για το γύρο του κόσμου που απαρνήθηκε. Βαθιά μέσα στην πολυθρόνα του με μπροστά του τη θάλασσα κάθε πρωί αυτή τη λύπη όλο έγγραφε σε χαρτί που κυλιόταν αργά ως τα κύματα. Και όταν ο κύριος Φογκ κουραζότανε να γράφει αυτή τη λύπη το χαρτί του κοβότανε μόνο του διπλωνότανε μόνο του σε βαρκούλα και έφευγε στην απέραντη θάλασσα.</p>
<p>Κ. Π. Καβάφης, «Ιθάκη» (απόσπασμα)</p> <p>Σα βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη, να εύχεσαι νά 'ναι μακρύς ο δρόμος, γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις. Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπας, τον θυμωμένο Ποσειδώνα μη φοβάσαι,</p>	<p>Γ. Σεφέρης, «Ελένη» (απόσπασμα)</p> <p>[...] «Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες.»</p> <p>Ποιες είναι οι Πλάτρες; Ποιος το γνωρίζει τούτο το νησί;</p>

<p>τέτοια στον δρόμο σου ποτέ σου δεν θα βρεις, αν μόν' η σκέψις σου υψηλή, αν εκλεκτή συγκίνησις το πνεύμα και το σώμα σου αγγίζει.</p> <p>Τους Λαιστρυγόνας και τους Κύκλωπας, τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις, αν δεν τους κουβανείς μες στην ψυχή σου, αν η ψυχή σου δεν τους στήνει εμπρός σου.</p> <p>Να εύχεσαι νά 'ναι μακρύς ο δρόμος. [...]</p>	<p>Έζησα τη ζωή μου ακούγοντας ονόματα πρωτάκουστα: καινούριους τόπους, καινούριες τρέλες των ανθρώπων ή των θεών·</p> <p>η μοίρα μου που κυματίζει ανάμεσα στο στερνό σπαθί ενός Αίαντα και μίαν άλλη Σαλαμίνα μ' έφερε εδώ, σ' αυτό το γυρογάλι.</p> <p>[...] Πού είν' η αλήθεια; Ήμουν κι εγώ στον πόλεμο τοξότης· το ριζικό μου, ενός ανθρώπου που ξαστόχησε. [...]</p>
--	---

10.1. Να ετοιμάσετε έναν οδηγό διόρθωσης για την άσκηση που ακολουθεί.

Άσκηση: *Να αντιστοιχίσετε τον θεματικό άξονα του ταξιδιού με κάθε ένα από τα πιο πάνω ποιήματα.*

1.	«Πατρίδες»	α.	το ταξίδι ως εμπειρία ωρίμανσης
2.	«Ιθάκη»	β.	το ταξίδι που επιβάλλεται από βίαιες ιστορικές συνθήκες
3.	«Το ημερολόγιο»	γ.	τα ταξίδια που κάνουμε με τη φαντασία μας
4.	«Ελένη»	δ.	τα ταξίδια που απορρίψαμε και το μετανιώσαμε

(μονάδες 8)

Απάντηση:

- 1 – γ
- 2 – α
- 3 – δ
- 4 – β

(4 X 2 = 8 μονάδες)

10.2. Ετοιμάζετε ένα σχέδιο μαθήματος.

α) Να επιλέξετε τέσσερις (4) από τους ακόλουθους Δείκτες Επάρκειας, οι οποίοι μπορούν να υλοποιηθούν μέσα από τη συνανάγνωση των πιο πάνω ποιημάτων:

- i. Εντοπισμός και διάκριση των χαρακτηριστικών της παραδοσιακής ποίησης, της ποίησης που είναι γραμμένη σε ελευθερωμένο στίχο και της μοντέρνας ποίησης.
- ii. Κατανόηση της μουσικότητας στην ποίηση του Συμβολισμού.
- iii. Παρουσίαση των πολλαπλών νοημάτων του ταξιδιού και ιδίως της συμβολικής του διάστασης στη λογοτεχνία.
- iv. Μελέτη και ερμηνεία των λογοτεχνικών κείμενων σε διακειμενική συνάρτηση με άλλα έργα της εγχώριας και της παγκόσμιας λογοτεχνίας (έπος, αρχαία τραγωδία, λογοτεχνία του φανταστικού κ.ά.).

- v. Κατανόηση της σημασίας των αναχρονιών σε ένα λογοτεχνικό κείμενο.
 - vi. Μελέτη και ερμηνεία λογοτεχνικών κειμένων σε διαθεματική συνάφεια με άλλα διδακτικά αντικείμενα (π.χ. Γεωγραφία, Αρχαιογνωσία, Ιστορία, κ.ά.).
- (μονάδες 8)**

Απάντηση:

Δείκτες: i, iii, iv, vi

(4 X 2 = 8 μονάδες)

β) Να εξηγήσετε με συντομία γιατί δεν μπορούν να υλοποιηθούν οι Δείκτες που αποκλείσατε.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

- **Ο Δείκτης ii. δεν υλοποιείται διότι τα ποιήματα που συνεξετάζονται δεν ανήκουν όλα στο ρεύμα του Συμβολισμού**
- **Ο Δείκτης v. δεν υλοποιείται διότι αφορά σε αφηγηματικά ή εκτενή ποιητικά έργα.**

(2 X 2 = 4 μονάδες)

11. Παρατίθενται τα ακόλουθα αποσπάσματα από τα κείμενα: α) «Η μοτοσικλέτα του Αντρέα» του Γιάννη Κατσούρη (από το διδακτικό εγχειρίδιο της Γ΄ Γυμνασίου, *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*, Λευκωσία, ΥΑΠ/ΠΙΚ, 2014) και β) «Μοτοσικλέτας εγκώμιο» του Γιώργου Ιωάννου (από το διδακτικό εγχειρίδιο της Β΄ Γυμνασίου, *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*, Λευκωσία, ΥΑΠ/ΠΙΚ, 2014):

A.

Τις Κυριακές θυμάμαι πήγαινα πάντα στην εκκλησία. Ήταν διαταγή του δασκάλου. Στεκόμουν εκεί μόνος δίπλα στον παππού μου, μια κι ο δάσκαλος αποφάσισε ότι ήμουνα φάλτσος κι έτσι δεν θα μπορούσα να τον βοηθώ στην ψαλμουδιά, όπως οι φίλοι μου. Όμως από τότε που καβάλησα τη μοτοσικλέτα του Αντρέα τα πράγματα άλλαξαν.

Δεν έβλεπα πια τον Χριστό που καθόταν στα γόνατα της Παναγίας, έτσι μικρούλη και συμπαθητικό, ούτε τον Άη Γιάννη, πού 'ταν γυμνός κι έκρυβε με τη γενειάδα του ακόμα και το σώβρακό του, ούτε τους τρεις ιεράρχες που βλογούσανε τον κόσμο. Εγώ δεν ξέρω γιατί, έβλεπα μονάχα τον Άη Γιώργη πού 'ταν πάντα καβάλα στο άλογο του κι έκανε του αλατιού εκείνο τον φοβερό δράκο. Ώσπου μια Κυριακή, εκεί που μισοκοίταζα σκυφτός ακριβώς τα ματωμένα πόδια του αλόγου του, την ώρα που ο παπάς γύριζε τα Άγια, έτσι ξαφνικά χάθηκε το άλογο του Άη Γιώργη, εκείνο το άσπρο το παχουλό και στον τόπο του ήταν μια μοτοσικλέτα, που έλαμπε με τα νίκελ της, τα εξός της και τις ρόδες της...

Μού 'ρθαν γέλια. Γιατί ήταν αστείο, ένας άγιος να κάθεται σε μια μοτοσικλέτα. Όμως πριν προλάβω να το διασκεδάσω, έφυγε κι ο Άη Γιώργης και στον τόπο του ήταν ο Αντρέας με το μουστάκι του και το ανοιχτό πουκάμισο... Έμεινα κι έβλεπα έκπληκτος, τρομαγμένος και δάκρυζα καθώς τα μάτια μου ήταν ορθάνοιχτα. Θεέ μου τι θαύμα. Τι θαύμα! Ως τότε ήξερα το νερό που έγινε κρασί, ποτέ όμως ένα άλογο μοτοσικλέτα... Θεέ μου! Έστριψα τα μάτια προς τον Χριστό ήθελα να του πω για το θαύμα... όμως αλίμονο... εκεί πια στην εικόνα δεν ήταν αυτός, αλλά εγώ ο ίδιος έτσι φιλοκουρεμένος, πρώτο νούμερο και τα γόνατα της Παναγίας ήταν μια μοτοσικλέτα, η ίδια με εκείνη του Αντρέα. Ο Χριστός ήτανε εκεί δίπλα μου, μάλλον

πίσω μου καβάλα κι αυτός στη μοτοσικλέτα μου... Έχασα πια την αίσθηση του χώρου... Όσπου ένωσα ένα χέρι στον ώμο μου, ναι, ναι ήταν του Χριστού και μια φωνή που μου έλεγε.

– Πάμε.

– Πού;

– Πάμε έξω. Βάλε πρώτη...

– Κι ο θόρυβος;

– Μη φοβάσαι! Και φύγαμε!

Δεν ξέρω πόση ώρα είχα κλειστά τα μάτια! Σαν τα ξανάνοιξα είδα ότι όλα τα εικονίσματα είχαν μοτοσικλέτες. Ο Άη Δημήτρης, ο Άη Μάμας, ο Άη Γιάννης που πάντα η γενειάδα του έκρυβε το σώβρακό του και κιντύνευε να μπλεχτεί στις ρόδες της μοτοσικλέτας του, ακόμα κι η Αγία Θέκλα που κρατούσε ένα μικρό μοτοσακό κι ήταν έτοιμη να το καβαλήσει...

Συνήλθα ολότελα σαν ο παπάς είπε το «δι' ευχών των αγίων» γιατί έπρεπε να τρέξω με τους φίλους μου για τα κόλλυβα! Όμως πρόλαβα να ρίξω μια κλεφτή ματιά στον Χριστούλη. Μου χαμογελούσε...

B.

Περπατώ στους δρόμους και κάθε τόσο ενθουσιάζομαι. «Θεέ μου» λέω «γιατί να μη μας δίνεις περισσότερη ζωή και νιάτα;» Όσο βαριά στεναχώρια κι αν έχω, μ' ένα καλό περπάτημα σε δρόμους εγγυημένους αλαφρώνει. Προσπαθώ, συνήθως, να κλείσω το βράδυ μου γυρνώντας στο σπίτι από την Εγνατία. Πολλές φορές, κι όταν ακόμα δε μου ταιριάζει το δρομολόγιο, λοξοδρομώ προκειμένου να περάσω από κει. Και γιατί τάχατες να βιάζομαι να φτάσω στο σπίτι; Τι το σπουδαίο έχω να κάνω; Εκείνη την ώρα, βέβαια, πολλή κίνηση σε πεζούς ο δρόμος δεν έχει. Εκτός κι αν συμβαίνει κάποιο έκτακτο γεγονός: ματς ή κινητοποίηση. Κάτι άλλο υπάρχει όμως που μου παίρνει την ψυχή. Είναι οι πολλές μοτοσικλέτες που περνούν τρέχοντας αστραπιαία, ιδίως προς τα δυτικά, θαρρείς για να προλάβουν αυτοί που τις κυβερνούν τον έρωτα ή τον ύπνο. Κοντοστέκομαι στο πεζοδρόμιο θαυμάζοντας. «Όπου και να χτυπήσουν, θα τραυματιστούν», συλλογιέμαι. Κι αυτό δεν το λέω ούτε με φόβο, ούτε, φυσικά, με οίκτο, αλλά σχεδόν με βαθύ σεβασμό. Άλλωστε, κι αυτοί καλά ξέρουν τους κινδύνους. [...]

Αυτό το πράγμα, μάλιστα – πολύ θα τό 'θελα. Αυτό τ' αλλάζω με την τωρινή μου μοίρα. Με μια βαριά μοτοσικλέτα ν' αλωνίζω πόλη και προάστια. Να περνώ σαν τη σαίπα και να σταυροκοπιούνται με δέος όλοι οι νοικοκυράκηδες. Κι από πίσω νά 'ρχεται μ' ορυμαγδό όλη η παρέα. Να ξεπεζεύουμε όπου μας κάνει κέφι, είτε στα πάρκα είτε στα σκυλάδικα, παραμερίζοντας σκληρά κάθε τι που εμποδίζει και πνίγει τους ανθρώπους που έχουν δυνάμεις για ξόδεμα.

Να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

11.1. Στοιχεία ποιου είδους ρεαλισμού μπορούν να εντοπιστούν στο διήγημα του Γ.

Κατσούρη:

- i. του ψυχολογικού ρεαλισμού
- ii. του μαγικού ρεαλισμού
- iii. του κοινωνικού ή κριτικού ρεαλισμού
- iv. του σοσιαλιστικού ρεαλισμού

(μονάδες 2)

Απάντηση:

Είδος ρεαλισμού: ii – του μαγικού ρεαλισμού

11.2. α) Να αναφέρετε δύο (2) αφηγηματικούς τρόπους που είναι κοινοί στα πιο πάνω αποσπάσματα.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

**Αφηγηματικοί τρόποι: - Περιγραφή
-Διήγηση/Αφήγηση**

(2 X 2 = 4 μονάδες)

β) Ποιος επιπλέον αφηγηματικός τρόπος αξιοποιείται στο διήγημα του Γ. Κατσούρη; Να προσδιορίσετε τι επιδιώκει ο συγγραφέας με τη χρήση του συγκεκριμένου αφηγηματικού τρόπου, αναφέροντας δύο (2) λειτουργίες του.

(μονάδες 6)

Απάντηση:

Ο διάλογος. (2 μονάδες)

Επιδιώκει:

α. αμεσότητα, εκφραστική δύναμη, ζωντάνια

β. παραστατικότητα, θεατρικότητα

γ. σκιαγράφηση των χαρακτήρων, προβολή ενδεικτικών στοιχείων συμπεριφοράς και δράσης των προσώπων

(2 X 2 = 4 μονάδες)

11.3. Ποιους κυρίως από τους ακόλουθους Δείκτες Επιτυχίας – Επάρκειας εξυπηρετεί η συνανάγνωση αυτών των δύο αποσπασμάτων; Να επιλέξετε έναν (1) που να αφορά τον λογοτεχνικό γραμματισμό και έναν (1) που να αφορά το αξιακό περιεχόμενο, δηλώνοντας δίπλα από την επιλογή σας τη συγκεκριμένη διάκριση.

- i. Να εντοπίζουν τα επεισόδια ή τις σκηνές σε ένα αφηγηματικό κείμενο.
- ii. Παρουσίαση των πολλαπλών νοημάτων του ταξιδιού και ιδίως της συμβολικής του διάστασης στη λογοτεχνία.
- iii. Να εντοπίζουν στα κείμενα κώδικες αμφισημίας, όπως η παρωδία, η σάτιρα, η ειρωνεία και να διακρίνουν με ποιο τρόπο ανατρέπουν το έκδηλο νόημα του κειμένου.
- iv. Να διακρίνουν τη συλλογικότητα στη λογοτεχνία του «εμείς» και την ατομικότητα στη λογοτεχνία του «εγώ».
- v. Παρουσίαση ομοιοτήτων και διαφορών ανάμεσα στην παιδική και ενήλικη αντίληψη του κόσμου.
- vi. Κατανόηση και ερμηνεία των ανθρώπινων σχέσεων και των ανθρώπινων χαρακτήρων σε διαφορετικές εποχές και κοινωνικά περιβάλλοντα.

(μονάδες 6)

Απάντηση:

Δείκτης iii (2 μονάδες) – Λογοτεχνικός Γραμματισμός (1 μονάδα)

Δείκτης v (2 μονάδες) – Αξιακό περιεχόμενο (1 μονάδα)

12. Σε διαγώνισμα στο μάθημα Λογοτεχνία Εμβάθυνσης Γ΄ Λυκείου δόθηκαν τα ακόλουθα ποιητικά κείμενα και ανατέθηκε στους/στις μαθητές/μαθήτριες η εξής ερώτηση: «Να παρουσιάσετε ένα στοιχείο που απαντάται και στα τρία ποιήματα, το οποίο να τεκμηριώνει ότι πρόκειται για ποιήματα ποιητικής».

<p>Κώστας Καρυωτάκης, «Σταδιοδρομία»</p> <p>Τη σάρκα, το αίμα θα βάλω σε σχήμα βιβλίου μεγάλο.</p> <p>«Οι στίχοι παρέχουν ελπίδες» θα γράψουν οι εφημερίδες.</p> <p>«Κλεαρέτη Δίπλα – Μαλάμου» και δίπλα σ' αυτό τ' όνομά μου.</p> <p>Την ψυχή και το σώμα πάλι στη δουλειά θα δίνω, στην πάλη.</p> <p>Αλλά, με τη δύση του ηλίου, θα πηγαίνω στου Βασιλείου.</p> <p>Εκεί θα βρίσκω όλους τους άλλους λογίους και τους διδασκάλους.</p> <p>Τα λόγια μου θά 'χουν ουσία, η σιωπή μου μια σημασία.</p> <p>Θηρεύοντας πράγματα αιώνια, θ' αφήσω να φύγουν τα χρόνια.</p> <p>Θα φύγουν, και θα 'ναι η καρδιά μου σα ρόδο που επάτησα χάμου.</p>	<p>Κωνσταντίνος Καβάφης, «Μελαγχολία του Ίάσωνος Κλεάνδρου ποιητού έν Κομμαγηνή· 595 μ.Χ.»</p> <p>Το γήρασμα του σώματος και της μορφής μου είναι πληγή από φρικτό μαχαίρι. Δεν έχω εγκαρτέρησι καμιά. Εις σέ προστρέχω Τέχνη της Ποιήσεως, που κάπως ξέρεις από φάρμακα· νάρκης του άλγους δοκιμές, εν Φαντασίᾳ καί Λόγω.</p> <p>Είναι πληγή από φρικτό μαχαίρι. — Τα φάρμακά σου φέρε Τέχνη της Ποιήσεως, που κάμνουνε — για λίγο — να μη νοιώθεται η πληγή.</p> <p>Γιάννης Κουβαράς, «In vino veritas»</p> <p>Κι ο ποιητής αμπελουργός φυτεύει σειρές τους στίχους του στις χέρσες αυλακίες του χαρτιού —τούτο εστί το αίμα του— το Αμετάληπτο</p>
--	---

Να σημειώσετε **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στις απαντήσεις που δόθηκαν από ορισμένους/ες μαθητές/μαθήτριες:

- i. Και στα τρία ποιήματα κυριαρχεί το α΄ ή β΄ ρηματικό πρόσωπο, τα οποία είναι πάντα αναγκαία στα ποιήματα αυτά, για να υποδειχθεί ο διάλογος του ποιητή με την τέχνη του και τους άλλους ποιητές.
- ii. Και στα τρία ποιήματα η στάση απέναντι στα ζητήματα που αφορούν την ποίηση είναι θετική, όπως αναμένει κανείς σε ένα ποίημα ποιητικής.
- iii. Και στα τρία ποιήματα παρατηρούμε τη χρήση λέξεων που παραπέμπουν στην ποίηση.
- iv. Και στα τρία ποιήματα φαίνεται ότι η σύλληψη ενός ποιήματος απαιτεί την απομάκρυνση του δημιουργού από τον κόσμο.
- v. Και τα τρία ποιήματα αφορούν την προσωπική σχέση κάθε δημιουργού με την τέχνη στην οποία έχει αφιερωθεί.

(μονάδες 10)

Απάντηση:

- i. Λάθος
- ii. Λάθος
- iii. Σωστό
- iv. Λάθος
- v. Σωστό

(5 X 2 = 10 μονάδες)

13. Παρατίθενται τα ακόλουθα αποσπάσματα από τα κείμενα: α) το μυθιστόρημα *Η Ζωή εν Τάφω* του Στρατή Μυριβήλη, από το διδακτικό εγχειρίδιο ΚΝΕΛ Β΄ Λυκείου και β) το ποίημα του Γιάννη Ρίτσου, «Γράμματα απ' το μέτωπο», από τη συλλογή *Πυραμίδες* (1935):

A.

Ήταν ένα λουλούδι εκεί! Συλλογίσου. Ένα λουλούδι είχε φυτρώσει εκεί μέσα στους σαπρακιασμένους γεώσακους. Και μου φανερώθηκε έτσι ξαφνικά τούτη τη νύχτα που 'ναι γιομάτη θάματα. Απόμεινα να το βλέπω σχεδόν τρομαγμένος. Τ' άγγισα με χτυποκάρδι, όπως αγγίζεις ένα βρέφος στο μάγουλο. Είναι μια παπαρούνα. [...]

Από μέσα μου αναβρύζουν δάκρυα απολυτρωτικά. Στέκουμαι έτσι πολλήν ώρα, με το κεφάλι όλο χώματα, ακουμπισμένο στα σαπισμένα σακιά. Με δυο δάχτυλα λαφριά, προσεχτικά, αγγίζω την παπαρούνα. Ξαφνικά με γεμίζει μια έγνοια, μια ζωηρή ανησυχία πως κάτι μπορεί να πάθει τούτο το λουλούδι, που μ' αυτό μου αποκαλύφθηκε απόψε ο Θεός. Παίρνω τότες στη ράχη ένα γερό τσουβάλι (δαγκάνω τα χείλια από την ξαφνική σουβλιά του ποδιού), και τ' ακουμπώ με προφύλαξη μπροστά στο λουλούδι. Έτσι λέω θα 'ναι πάλι κρυμμένο για όλους τους άλλους. Χαμογελώ πονηρά. Κατόπι σηκώνουμαι ξανά στα νύχια κι απλώνω το μπράτσο έξω. Ναι. Το άγγισα λοιπόν πάλι! Τρεμουλιάζω από ευτυχία. Νιώθω τα τρυφερά πέταλα στις ρώγες των δαχτύλων. Είναι μια ανεπάντευτη χαρά της αφής. Μέσα στο χέρι μου μυρμιδίζει μια γλυκιά ανατριχίλα. Ανεβαίνει ως τη ράχη. Είναι σαν να πεταλουδίζουν πάνω στην επιδερμίδα τα ματόκλαδα μιας αγαπημένης γυναίκας. Φίλησα τις ρώγες των δαχτύλων μου. Είπα σιγά σιγά:

— Καληνύχτα... καληνύχτα και να 'σαι βλογημένη.

Γύρισα γρήγορα στ' αμπρί. Ας μπορούσα να κάμω μια μεγάλη φωταψία... Να κρεμάσω παντού σημαίες και στεφάνια! Άναψα στο λυχνάρι τέσσερα φιτίλια και τώρα πασχίζω να τη χωρέσω εδώ μέσα, μέσα σε μια τόσο μικρή γούβα, μια τόσο μεγάλη χαρά. Η ψυχή μου χορεύει σαν μεγάλη πεταλούδα. Χαμογελώ ξαπλωμένος ανάσκελα. Κάτι τραγουδάει μέσα μου. Τ' αφουκράζουμαι. Είναι ένα παιδιάστικο τραγούδι:

Φεγγαράκι μου λαμπρό...

B.

Μάνα, τον ήλιο εδώ σκεπάζουν ίσκιοι
κι αναπαμό ποτέ η καρδιά δε βρίσκει·
ένα: οι αυγές κ' οι νύχτες μας γυρνούν·
φριχτές πεντάλφες γράφουν στο σκοτάδι
σήματα, που τον κίνδυνο μηνούν,
πύρινα φίδια από τα βάθη του Άδη.

Ζούμε στ' αμπριά θαμμένοι, διπλωμένοι
κ' έξω απ' την τρύπα ο θάνατος περμένει.
Μας έπνιξαν το φως και τη χαρά,
στεγνώσαν την ψυχή μας και το σώμα,
μα κάτι μέσα μας κυλά βουερά
και ξέσπασμα δε βρήκε κάπου ακόμα.

Φουσκώνουν της ζωής μας τα πελάη·
σ' όλες τις φλέβες μου, αίμα μου, κυλάει
της Μαριγώς το φλογερό φιλί...
(θέλω να πω, μητέρα μου, για κείνο
το φιλί της που μου 'δωσε δειλή
προτού από την πατρίδα μας μακρύνω).

Η κάθε μου ίνα τη χαρά φωνάζει,
μα ο πόλεμος τη νιότη μου σκεπάζει
και με ασάλι αναμμένο με κεντά·
όμως μέσα η καρδιά μου δε λυγίζει.
Μητέρα, εδώ, στο θάνατο κοντά,
πρωτόμαθα το πόσο η ζωή αξίζει.

[...]

Να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

13.1. Το μυθιστόρημα του Μυριβήλη έχει τη μορφή σειράς ανεπίδοτων επιστολών που υποτίθεται ότι γράφει ο λοχίας Αντώνης Κωστούλας – οπότε παρουσιάζεται αυτός ως «συγγραφέας».

α) Πώς ονομάζεται το συγγραφικό αυτό τέχνασμα; Να αναφέρετε δύο (2) λειτουργίες του. **(μονάδες 6)**

Απάντηση:

Τέχνασμα: Πλαστοπροσωπία / περσόνα / προσωπείο

(2 μονάδες)

Λειτουργίες:

- Αποφεύγει τον απρόσωπο χαρακτήρα της τριτοπρόσωπης αφήγησης
- Προσδίδει στο έργο του την αυθεντικότητα και την ειλικρίνεια που έχουν οι εξομολογητικές διηγήσεις.
- Δίνει αμεσότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα στην αφήγησή του, καθώς ο αφηγητής είναι δραματοποιημένος (ομοδιηγητικός), δηλαδή συμμετέχει στη δράση.
- Ο συγγραφέας πετυχαίνει έτσι την αντικειμενικότητα, αφού με τον τρόπο αυτό αποστασιοποιείται προσωπικά από τα γεγονότα.
(2 X 2 = 4 μονάδες)

β) Να παρουσιάσετε δύο (2) λόγους που αιτιολογούν την επιλογή των δύο δημιουργών να αξιοποιήσουν ως εσωτερικό αποδέκτη των κειμένων τους την αγαπημένη και τη μητέρα αντίστοιχα. (Η απάντησή σας να μην υπερβαίνει τις 40 λέξεις).

(μονάδες 4)

Απάντηση:

Απευθύνονται στα αγαπημένα τους πρόσωπα:

- ως ένδειξη της ανασφάλειας, του φόβου, του άγχους του επικείμενου/επαπειλούμενου θανάτου
- ως ένδειξη της τρυφερότητας, της ευαισθησίας και της λαχτάρας για ζωή και έρωτα που τους διακρίνουν
- ως μια μορφή έμμεσης διαμαρτυρίας για την αλλοτρίωση του προσώπου, τη μοναξιά, τον όλεθρο και την απανθρωπιά του πολέμου

(2 X 2 = 4 μονάδες)

13.2. Ακολουθούν στην τελευταία σελίδα του εξεταστικού δοκιμίου δύο γκράφιτι (τοιχογραφήματα) του Σύρου καλλιτέχνη Abu Malik Al-Shami, ο οποίος καταγγέλλει συστηματικά με τα έργα του τον παραλογισμό του πολέμου στην πατρίδα του.

- α)** Να καταγράψετε δύο (2) εικονιστικά στοιχεία από κάθε γκράφιτι και να εξηγήσετε πώς μπορούν αυτά να αξιοποιηθούν για τη συνεξέταση των γκράφιτι με τα πιο πάνω λογοτεχνικά κείμενα.

(μονάδες 6)

Απάντηση:

Ενδεικτικά:

Στο πρώτο γκράφιτι:

- αναδεικνύονται και συμβολοποιούνται οι αντιθέσεις μέσω των χρωμάτων (στρατιώτης σε μαύρο, κορίτσι σε άσπρο, καρδιά σε κόκκινο)
- αντιστροφή ρόλων: το κορίτσι-δασκάλα που υπενθυμίζει/διδάσκει στον ενήλικα-στρατιώτη-μαθητή ότι το βασικότερο μάθημα και ο μοναδικός στόχος της ζωής του ανθρώπου είναι η αγάπη
- η στάση του στρατιώτη: έχει κουραστεί και αηδιάσει από τον πόλεμο και έχει εγκαταλείψει τα χαρακώματα, για να επανέλθει στα θρανία

Στο δεύτερο γκράφιτι:

- η αντίθεση των χρωμάτων (κόκκινου και μαύρου)
- ανατροπή της «φυσικής τάξης πραγμάτων»: ο όλμος του στρατιώτη εκτοξεύει «βόμβες» από παπαρούνες, σύμβολο της άνοιξης, της ζωής, της νίκης εναντίον του θανάτου και του αδελφοκτόνου μίσους
- η στάση του στρατιώτη: είτε έχει επίγνωση της επαναστατικής του «βολής» (και του «αντίκτυπου» που αυτή θα έχει) είτε, ακόμη, δείχνει ότι ο ίδιος γυρνά πλάτη στον συμβατικό πόλεμο και γονατίζει μπροστά στις «βόμβες-παπαρούνες».

Εικονιστικά στοιχεία: 4 X 0,5 = 2 μονάδες

Τα παραπάνω στοιχεία μπορούν να συνδυαστούν, αφενός, με την παπαρούνα του Μυριβήλη, με κάθε σημείο όπου φαίνονται τα φιλειρηνικά αισθήματα και η

συγκίνηση του αφηγητή-στρατιώτη, η παιδική αθωότητα με το παιδικό τραγούδι «Φεγγαράκι μου λαμπρό». Αφετέρου, οι δύο στρατιώτες των γκράφιτι μπορούν να συνδυαστούν με τον αποκαμωμένο στρατιώτη του Ρίτσου και η θηλυκή φιγούρα στο πρώτο γκράφιτι με το θηλυκό στοιχείο στο ποίημα του Ρίτσου και στο πεζό του Μυριβήλη, τα οποία συνδέονται με την αγάπη, την τρυφερότητα και την ειρήνη.

Επεξήγηση: 2 X 2 = 4 μονάδες

*Γίνεται δεκτή οποιαδήποτε άλλη ορθά τεκμηριωμένη απάντηση

- β) Να αναθέσετε στους/στις μαθητές/μαθήτριές σας δύο (2) σχετικές δραστηριότητες, ώστε να αναδειχθεί το αξιακό περιεχόμενο των συνεξεταζόμενων κειμένων και εικόνων. (Η απάντησή σας να μην υπερβαίνει τις 50 - 60 λέξεις).

(μονάδες 6)

Απάντηση:

Ενδεικτικές Δραστηριότητες:

- Άσκηση (στην τάξη ή ως κατ' οίκον εργασία ή στο πλαίσιο φύλλου εργασίας): Σύγκριση προσώπων και συμβόλων μεταξύ των γκράφιτι και των λογοτεχνικών κειμένων.
- Ασκήσεις δημιουργικής γραφής:
 - Να αφηγηθούν την ιστορία των γκράφιτι σε πεζό λόγο (π.χ. σύντομο διήγημα, ημερολόγιο, μαρτυρία).
 - Μετατροπή μιας από τις δύο εικόνες σε ποίημα κατά το πρότυπο του ποιήματος του Ρίτσου.
 - Σύμφωνα με το πρότυπο του Μυριβήλη, να συντάξουν ένα κείμενο σε επιστολική μορφή στο οποίο ένας από τους δύο στρατιώτες των γκράφιτι θα απευθύνεται στην κόρη του, στον γιο του ή σε οποιοδήποτε άλλο αγαπημένο πρόσωπο.
 - Εικαστική απόδοση τύπου γκράφιτι του αποσπάσματος του Μυριβήλη
- Συνθετικές εργασίες τύπου project:
 - Να αναζητηθούν άλλα εικαστικά και λογοτεχνικά κείμενα με αντιπολεμικό περιεχόμενο και να συσχετισθούν με τα υφιστάμενα.
 - Να αναζητηθεί επίκαιρο ανάλογο υλικό (δημοσιεύματα, εικαστικές αναπαραστάσεις, ειδήσεις) και να συσχετισθεί με τα υφιστάμενα.
- Να αναζητηθούν άλλες καλλιτεχνικές μορφές έκφρασης του αντιπολεμικού πνεύματος και να συσχετισθούν με τα υφιστάμενα έργα.

*Γίνεται δεκτή οποιαδήποτε άλλη ορθά τεκμηριωμένη απάντηση

(2 X 3 = 6 μονάδες)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ